

Наприклад, це може включати в себе впровадження українських транспортних шляхів (автомобільних, залізничних, повітряних і водних) до європейських логістичних мереж за програмою TEN-T (в липні 2022 року Європейська Комісія внесла українські логістичні шляхи до індикативних карт проекту), реконструкцію і розширення існуючих пунктів пропуску на кордонах з європейськими державами та перехід до стандарту колії європейського формату на залізницях тощо [4].

Важливо відзначити, що у воєнний період тривають перемовини між Україною та країнами Європейського Союзу щодо лібералізації вантажного транзиту з України в Європу, створення "Шляхів солідарності" для експорту зерна та імпорту необхідних товарів, а також підтримки українського експорту через європейські порти і інші заходи.

Література:

1. Військова логістика. URL: <https://gmk.center/posts/voennaya-logistika-problemyukrainskogo-eksporta-ostajutsya-nereshennymi/> (дата звернення 23.10.2023 р.)

2. Кризова ситуація в логістиці. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2020/56.pdf. (дата звернення 20.10.2023 р.)

3. Мельничук О.І., Левіна-Костюк М.О., Телічко Н.А., Ажаман І.А. Управління якістю як фактор забезпечення конкурентоспроможності агропродовольчої продукції на зовнішньому ринку. Агросвіт. 2023. №12. С.29-36. <https://www.nauka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/1656>. (дата звернення 23.10.2023 р.)

4. Як змінилась логістика в Україні за місяць війни в компанії Zammler. URL: <https://logist.fm/publications/yak-zminilas-logistika-v-ukrayini-za-misyac-viyni> (дата звернення 23.10.2023 р.)

Запіша Г.М.,

*д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту
Одеський державний аграрний університет*

м. Одеса, Україна

Сахацький М.М.,

*аспірант факультету економіки та управління
Одеський державний аграрний університет*

м. Одеса, Україна

Мартинюк Ю.В.

*здобувач факультету економіки та управління
Одеський державний аграрний університет*

м. Одеса, Україна

**УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО
СТАНУ**

Актуальність дослідження науково-прикладної проблеми розвитку управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств в умовах війни та повоєнного стану спричинюється: по-перше, важливістю адаптації аграрних суб'єктів господарювання до змін, що відбуваються під впливом динамічних ринкових процесів та турбулентності економіко-соціальних трансформацій під час ведення війни з Російською Федерацією; по-друге, впливовістю управлінського фактору на економіко-соціально-екологічну результативність аграрних суб'єктів господарювання, що підтверджується як вітчизняною, так і зарубіжною практикою в різних сферах життєдіяльності громади; по-третє, необхідністю нарощування ресурсного потенціалу аграрних підприємств для посилення їх конкурентоспроможності на внутрішньому й світовому ринках; по-четверте, перспективністю активізації зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств як умови нарощування валютних надходжень до державного й господарського бюджету для соціально-економічного відновлення в післявоєнний період.

Проблеми розвитку управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств висвітлюють Кісіль М.І. [1, с. 78-82.], Майорова Т.В., Крук В.В., Шевчук Я.В. [2, с. 12-16], Однорог М.А. [3, с. 108-115], Харченко Г.А., Миргородська Д.О. [4, с. 663-667], Гадзало Я. М., Саблук П. Т., Лупенко Ю. О., Месель-Веселяк В. Я., Федоров М. М. [5, с. 6-15], Бородіна О. М. [6, с. 20-31] та інші науковці. Їх напрацювання сформували надійну теоретико-методологічну, методичну та прикладну основу щодо удосконалення управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств в умовах сучасної ринкової економіки. Проте військова агресія з боку Російської Федерації призвела до значних змін в традиційному сільськогосподарському виробництві через загрози для життя цивільних та військових від мінування посівних територій, руйнування сільської поселенської мережі, трансформації інфраструктури каналів збуту виробленої продукції, масштабного виведення із господарського обороту земель сільськогосподарського призначення. Звідси втікає нагальність проведення наукового дослідження управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств в умовах війни та повоєнного стану.

Міністерством економіки України наводяться офіційні дані щодо ключових загроз для життя населення через мінування територій країни в результаті повномасштабного військового вторгнення Російської Федерації. Так, потенційно замінованими через нерозірвані міни, ракети та бомби на сьогодні залишаються 174 000 км² території України. Це складає майже 30% загальної площі держави. Ускладнює розмінування різноманітність вибухових об'єктів, що неможливо виявити за допомогою традиційних пристроїв. Тому у зоні ризику опинилися понад 6 мільйонів осіб різного віку, статі, соціального стану та рівня життя. Згідно даних Світового Банку, повне розмінування території України може коштувати \$37 млрд. [7] Обстеження замінованих земель сільськогосподарського призначення за регіонами країни наведено на рис. 1.

Обстеження сільськогосподарських земель

Рис. 1 Заміновані землі сільськогосподарського призначення

Джерело: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/rozminuvannya-ukrajini-shcho-vplivaye-na-vidnovlennya-pislya-peremogi-ostanni-novini-50358225.html>

На поточний період, попри ведення війни на території нашої країни, вже проведено обстеження біля 200 000 га сільськогосподарських угідь, з яких близько 120 000 га вже повернули у використання [7]. Проте в даному випадку не враховуються території, що знаходяться в тимчасовій окупації. На сьогодні продовжуються військові дії і відбувається подальше мінування й обстріли зайнятих під сільськогосподарським виробництвом територій.

Відтак, розвиток управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств в умовах війни та повоєнного стану повинен враховувати необхідність проведення розмінування земель сільськогосподарського призначення. Важливим при цьому постає очищення сільської місцевості від нерозірваних мін, ракет і бомб таких об'єктів критичної інфраструктури як електромережі, автодороги, залізничні колії, трубопроводи тощо. Для усунення мінної загрози та забезпечення життя сільського населення необхідно перевірити житлові будинки та господарські споруди звільнених від російських загарбників сільських населених пунктів.

Дослідження показують, що удосконалення управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств в умовах війни та повоєнного стану проводиться індивідуально стосовно кожного господарюючого суб'єкта. Адже ведення сільськогосподарського виробництва залежить від конкретних природно-кліматичних умов його територіального місцеположення, наявних ресурсів (матеріально-технічних, земельних, фінансових, кадрових тощо), спеціалізації та інтенсифікації виробництва й інших факторів. Важливими чинниками також постають рівень розвитку ринкової інфраструктури та можливості її використання господарством, відповідність системи управління вимогам ринкової економіки, маркетингова адаптивність до турбулентних змін оточуючого середовища, задіяння наявних ресурсів у воєнних операціях.

Для врахування вище наведених чинників проводиться комплексна науково-аналітична та проектно-дослідницька робота. Аналітичний блок робіт включає вивчення існуючих макроекономічних та мікроекономічних умов функціонування аграрного підприємства, діагностику наявного в ньому ресурсного потенціалу та оцінку економічної ефективності використання цього потенціалу в контексті результативності управлінської праці. Основними складовими проектною частини виступають:

- економіко-математичне прогнозування та моделювання інвестиційних процесів щодо подальшої виробничо-господарської діяльності;
- виявлення ринкових передумов з реалізації можливих інвестиційних проектів;
- раціоналізація управління операційними процесами;
- удосконалення організаційної структури управління;
- збалансування економічних, соціальних та екологічних складових виробничо-господарської діяльності;
- оцінювання економічної і соціальної результативності від впровадження в практику господарювання відповідно збалансованих інвестиційних проектів та їх маркетингового супроводу.

Література:

1. Кісіль М.І. Інвестиційне забезпечення розвитку сільського господарства України в стратегічній перспективі. Вісник аграрної науки. 2018. № 1 (778). С. 78—82.

2. Майорова Т.В., Крук В.В., Шевчук Я.В. Капітальні інвестиції: сутність та проблеми реалізації в кризових умовах. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 21. С. 12—16.

3. Однорог М.А. Особливості інвестиційної діяльності в аграрному секторі. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2015. Вип. 126. Ч. 2. С. 108—115.

4. Харченко Г.А., Миргородська Д.О. Інвестиційна діяльність сучасних сільськогосподарських підприємств: стан, проблеми та напрями поліпшення. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2018. № 17. С. 663—667.

5. Аграрна реформа в Україні, її наукове забезпечення, результативність / Гадзало Я. М., Саблук П. Т., Лупенко Ю. О., Месель-Веселяк В. Я., Федоров М. М. Економіка АПК. 2021. № 7. С. 6-15.

6. Бородіна О. М. Убезпечення сільського способу життя: європейська політика, орієнтири для України. Економіка АПК. 2020. № 2. С. 20-31.

7. Гладій М. В., Лузан Ю. Я. Земельна реформа: сучасні проблеми і шляхи вирішення. Економіка АПК. 2020. № 2. С. 6-19.

8. Новаковський Л.Я., Третяк А.М. Основні положення концепції розвитку земельної реформи в Україні. Київ: Ін-т землеустрою НААН, 2020. 53 с.

7. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/rozminuvannya-ukrajini-shcho-vplivaye-na-vidnovlennya-pislya-peremogi-ostanni-novini-50358225.html>